

TÉR ÉS ISKOLA – BEVEZETŐ

HEGEDŰS ROLAND^{a,*} – FORRAY R. KATALIN^b

^aEszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger

^bPécsi Tudományegyetem, Pécs

Az oktatás, nevelés intézményi feladatait nem elég csupán önálló szervezetként kezelni, hanem fontos térben is elhelyezni. A térbeliség megmutatja az országnak azokat a pontjait, ahol sokrétű az oktatáshoz való hozzáférés, és azokat is, ahol kevésbé. Az intézmények meglétére vagy hiányára, összetételére, jellemzőire nagy hatást gyakorol az a társadalmi, gazdasági közeg, ahol megalapulnak és ahol működnek. Ezzel összefüggésben több szempontból vizsgáljuk meg az oktatást és annak jelenlegi helyzetét. Az intézményi ellátottsággal összefüggésben vizsgáljuk a szakképzés, az általános iskolai oktatás, a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának területi szerkezetét. Előtérbe kerülnek azok a kisiskolák is, amelyek kis településeken találhatók és működtetésük a helyi közösségek feladata. A roma/cigány népesség nagy kihívást jelent az oktatás számára, mert eltérő kulturális gyökerekkel rendelkeznek, az országon belül is eltérő hagyományaik vannak. Ezért területi aspektusból is fontos a vizsgálatuk, mert ezáltal még speciálisabb programok alakíthatók ki számukra a már meglévők mellett.

A szám felkért szerzői egy-egy terület szakértői, az együttműködésből sokszínű, mégis koherens kép bontakozik ki országunk iskolázásának területi aspektusairól.

Ugrai János hangsúlyosan területi aspektust választott iskolatörténeti, protestáns akadémikusokat központba állító tanulmányában. A tér és az iskola, az iskolaváros és a kultúrrégió közötti viszony árnyalt elemzéséhez több súlyos dilemma leküzdésén keresztül vezet az út. A tanulmány ezeket veszi számba, és – akár a vitaindító szándékot is vállalva – kínál rájuk megoldást.

Pénzes János és Apáti Norbert írásukban újszerű feladatot vállaltak, mert a tanulói ingázások alapján rajzolják fel és elemzik az ország vonzáskörzeteit az alapfokú és a középfokú oktatásban. Nemcsak a jobb megismerést szolgálja ez az írás, hanem eszközt is ad az oktatási intézményeket tervezők és fejlesztők kezébe. Ezáltal is felhívják arra a figyelmet, hogy maga a településhálózat, iskolavárosok, valamint az iskolák elhelyezkedésének területi szerkezete eltérő hatással van a terület népességére.

Hegedűs Roland szintén térképészeti eszközöket használt, amikor megszerkesztette a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók és a szaktanárok országos megoszlását 2016-ban és 2021-ben. A megoszlás korántsem egyenletes, sőt jelentős különbségeket látunk az ország térségei között. Az szembeötlő, hogy intézményi szinten igen nagyok az eltérések.

* Levelező szerző: Dr. Hegedűs Roland, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pedagógiai Kar Gyógypedagógiai Intézet, 3300 Eger, Klapka György út 12. E-mail: hegedusroland1989@gmail.com

Aligha gondolhatunk arra, hogy az e kategóriába sorolható gyermekek száma, aránya mutatja csupán a különbségeket, hanem a megye, a járás ellátottságában vannak jelentős eltérések.

Két tanulmány is foglalkozik a kisiskolákkal, azokkal az intézményekkel, amelyek évtizedes működés után bezárnak vagy modern, új módszereket használó iskolák alapjaivá válnak, válhatnak. Forray R. Katalin az alföldi tanyás térségek kisiskoláiból indul ki, míg Andl Helga a Dél-Dunántúl bányász falvainak sorsát elemzi egy összefogás példáján.

Két olyan tanulmány is van a számban, amely a szakképzés területi szerkezetével és a szakképzetteknek helyet adó gazdaságnak a fejlődési-fejlesztési lehetőségeivel foglalkozik, ami azért is jelentős, mert az elmúlt években ezt az oktatási szegmenst érte a legnagyobb változás. Malatyinszky Szilárd és Katona Zoltán arra a kérdésre keresnek választ, hogy milyen összefüggés van az ágazat sikeressége és a térségben elérhető képzések között, ezáltal általános képet adva a szakképzés területéről és problémáiról. Molnár Ernő, Mészáros Márk és Nagy Csongor tanulmányukban a könnyűipari gyártás szempontjából vizsgálják meg a térségben elérhető képzések és a gyártóhelyek közötti kapcsolatokat, ami az előző tanulmány egyik mélyfúrásaként is értelmezhető. A divatipar szempontjából végzett elemzés azt a kérdést boncolja, hogy a képzés iránti tanulói érdeklődés csökkenése-visszaesése és a kormányzati fejlesztési szándékok közötti szakadék milyen következményekkel járhat egy-egy térségben.

Az utolsó tanulmányunkban Cserti Csapó Tibor országos elemzést ad közre a leghátrányosabb helyzetű társadalmi réteg és az oktatásfejlesztés egymásra találásának problémáiról. A tanulmány központi kérdése a tankönyvelemzés, annak bemutatása, hogy a cigány, roma lakosságot bemutató tankönyvek milyen pontokon fogalmaznak meg téves vagy éppen előítéletes képet a cigányságról, míg területi szempontból kiemeli azokat a lehetőségeket, ahol megjelenhetne az említett népesség vándorlása, valamint a hazánkban való területi megjelenésük.

Azt reméljük, hogy e tanulmányok a területiség több szempontját mutatják be, ezáltal is felhívja a figyelmet arra, hogy a tér szerkezetei fontos összefüggések alapjait képezhetik. Bízunk benne, hogy a tanulmányok sok kérdés továbbgondolását lehetővé teszik.